

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

Departmentspromemorian En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet (Ds 2005:30)

Datainspektionen har utifrån sitt verksamhetsområde följande synpunkter på förslagen i promemorian.

Förslaget innebär i huvudsak dels att begreppet försvarsunderrättelseverksamhet utvidgas till att avse yttre hot mot landet, oavsett om de är militära eller ej, dels att området för signalspaning utvidgas genom att all slags kommunikation, såväl trådlös som trådbunden, ska få avlyssnas. Förslagen motiveras med en ny säkerhetspolitisk situation med nya hot och risker samt den tekniska utvecklingen. De föreslagna ändringarna synes innebära en långtgående utvidgning i fråga om svenska myndigheters möjligheter att övervaka och avlyssna enskildas kommunikation. Vid bedömningen av om en sådan utvidgning är godtagbar måste hänsyn tas till regeringsformens och Europakonventionens krav på nödvändighet för att tillåta inskränkningar i enskildas rätt till respekt för sitt privatliv. Rätten till skydd för korrespondens är en grundläggande rättighet i ett demokratiskt samhälle och varje inskränkning måste bygga på ett angeläget behov, tillåtas endast i undantagsfall och förenas med tillräckliga skyddsåtgärder. Det har i olika sammanhang framförts att det krävs ett mycket påtagligt behov av sådana inskränkningar för att de ska kunna tillåtas. Det krävs också att åtgärderna har ett värde i praktiken samt att åtgärderna framstår som motiverade vid en proportionalitetsbedömning där, i

detta fall, säkerhetspolitiska krav ställs mot värdet av den personliga integriteten.

Datainspektionen saknar förutsättningar att närmare bedöma den säkerhetspolitiska utvecklingen och kan därför inte ta ställning till frågan om nödvändigheten och behovet av de föreslagna utvidgningarna ur säkerhetspolitisk synvinkel. Inspektionen anser ändå att de redovisningar som görs i promemorian inte i tillräcklig grad klargör konsekvenserna för enskilda av de föreslagna, från integritetssynpunkt långtgående utvidgningarna av signalspaningsverksamheten och ifrågasätter om så betydande förändringar som de föreslagna bör ske på grundval av en inomdepartemental promemoria. Att området för signalspaning utvidgas till att avse även trådbunden kommunikation utgör dock en ny inriktning mot enskildas kommunikation och påverkar därmed enskilda personers rätt att kommunicera utan övervakning mer påtagligt än hittillsvarande mot trådlös kommunikation. Under senare tid har lagts fram flera förslag som syftar till att inskränka den grundläggande rätten till respekt för privatlivet i syfte att underlätta myndigheters brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete (exempelvis förslaget om generell lagring av trafikdata). Från ett övergripande och medborgerligt perspektiv anser Datainspektionen att det är väsentligt att sådana förslag och det nu remitterade är väl underbyggda och framstår som förståeliga för medborgarna. Mycket talar för att underlaget till förslaget behöver kompletteras med avvägningar som tas fram i en kommitté med parlamentarisk medverkan.

Beträffande de rättighetsskyddsgarantier som föreslås anser Datainspektionen att det bör ställas stora krav på att sådana garantier är klara och tydliga och inte ges alltför stort tolkningsutrymme. I promemorian föreslås bestämmelser om begränsningar av informationsinhämtandet, såsom utformning av särskilda sökbegrepp (som endast i vissa fall får vara direkt hänförliga till viss fysisk person) samt begränsningar i fråga om bevarande av upptagningar och vidareberättigande av uppgifter. Tillämpningen av dessa begränsningar knyter an till begreppet försvarsunderrättelseverksamhet och i vilken mån informationen har betydelse för sådan verksamhet.

Försvarsunderrättelseverksamhet definieras i lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet. Promemorian föreslår en ändring av denna lag varigenom sådan verksamhet utvidgas till att avse kartläggning av yttre hot mot landet, oavsett om de är militära eller ej. Verksamheten ska dock endast få avse "utländska förhållanden". Vidare ska försvarsunderrättelseverksamhet få bedrivas för kartläggning av utländska förhållanden som innebär yttre hot mot landet, oavsett om det innefattar åtgärder som ankommer på polis och andra myndigheter för brottsbekämpande och brottsförebyggande syfte.

Definitionen av försvarsunderrättelseverksamhet blir enligt vad som sagts ovan av avgörande betydelse när det gäller att avgränsa inhämtandet av information genom signalspaning. Enligt Datainspektionens mening finns risk för att gränsdragningen för vad som är försvarsunderrättelseverksamhet inte alltid framgår tillräckligt klart och tydligt. Den föreslagna ändringen i 4 § lagen om försvarsunderrättelseverksamhet kan t.ex. leda till gränsdragningsproblem när det gäller förhållandet mellan försvarsunderrättelseverksamhet och polisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamhet. Detta kan i sin tur leda till problem när det gäller att tillämpa de begränsningar som föreslås ifråga om signalspaning. Inspektionen anser också att innebörden av uttrycket "utländska förhållanden" kan behöva beskrivas närmare.

För att de i förslaget anförda begränsningarna i fråga om sökbegrepp, bevarande och vidareberapportering ska få önskad effekt som integritetsskydd anser Datainspektionen att det krävs förtydliganden i dessa avseenden.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad generaldirektör Göran Gräslund i närvaro av chefsjuristen Leif Lindgren och avdelningsdirektören Elisabeth Wallin, föredragande.

Göran Gräslund

Elisabeth Wallin